

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 5 Juli 1908. No. 1592.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegane door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz.
Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van lieftedagen f —.12 per regel.

Pro Rege.

DERDE REEKS.

X.

Maar onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook den Zaligmaker verwachten, den Heere Jezus Christus. Phil. 3:20.

Uit onze persoonlijke verhouding tot onzen Koning vloeit al verder het pelgrimskarakter voort, dat ons Christenleven hier op aarde dragen moet. Ook dit versta men niet verkeerd. Tot op zekere hoogte zou men kunnen zeggen, dat ook Adam, vóór den val, in het paradijs pelgrim was. Ook op hem was toepasselijk: hier geen blijvende stad, maar ge zult zoeken de toekomstige. Toch is het niet in dezen algemeenen zin, dat hier op dit pelgrimskarakter van den onderdaan, in verband met Jezus' Koningschap, nadruk wordt gelegd. Er zijn tal van plichten die op ons rusten, en deugden die door ons beoefend moeten worden, doch die daarom nog volstrekt niet het karakter dragen van bijzonder Christelijke plichten en bijzonder Christelijke deugden. Dat we de waarheid moeten spreken, dat we in den omgang en in den handel eerlijk moeten zijn, de goede trouw niet mogen schenden, onze eeden niet mogen breken, niet onkuisch zullen zijn, niet zullen doodslaan en zooveel meer, zijn verplichtingen, die op elk mensch rusten krachtens schepingsordinantie. Ze gelden voor alle menschen, en niet alleen voor de belijders van den Christus; en ook ze vloeien voort niet uit het Koningschap van Christus, maar uit het bestel van God Drieëinig in onze menschelijke natuur. Een speciaal Christelijk karakter daarentegen dragen alleen die plichten en deugden, die eerst door Christus' optreden onder ons en door zijn Koningschap over ons zijn opgekomen, en die alleen hierin hun grond vinden. De op ons rustende verplichting om onzen Koning te belijden, ontstaat eerst door zijn verschijning. Ware de Christus niet verschenen, de plicht om hem te belijden zou niet hebben bestaan. Hetzelfde geldt evenzo van onzen plicht om voor den Christus te getuigen, om voor hem te lijden en te strijden, om ons zelve voor hem te verloochenen, om als heilig uniform zijn beeld te dragen, enz. Totdat Jezus optreedt, is het gebod dat een kind zijn vader en moeder zal eeren, een gebod dat door niemand kan worden op zijn gezet. Maar is Jezus verschenen, dan gaat zijn eere boven den eerbied dien we vader en moeder schuldig zijn, en zondigt wie vader of moeder lief heeft boven hem. Christelijke deugden en Christelijke plichten verschillen daarom metterdaad van natuurlijke en maatschappelijke plichten en deugden. Voor een Jood, vóór een Mohamedaan, voor een Heiden gelden gelijke natuurlijke en maatschappelijke deugden en plichten als voor elk Christen. Ook zij mogen niet stelen, niet echtbreken, niet liegen, niet oneerlijk zijn, en zooveel meer. De speciaal Christelijke deugden daarentegen treden eerst in werking, zodra iemand tot geloof en bekeering komt, en zich bij den Christus aansluit. Van dat oogenblik af is ook hij onderdaan van Koning Jezus, en gelden dus ook voor hem de speciale onderdaansplichten.

Maak u hieromtrent geen verkeerde voorstelling. Niet zelden acht men, dat zorg voor de armen, voor de zieken, voor wie in nood is, enz., bijzonder Christelijke deugden zouden zijn. Toch is dit onjuist. Bij de Joden is deze soort zorg allerminst onbekend, en bij de Mohamedanen is ze zelfs op uitgebreide schaal geregeld. En afgzien van deze historische gegevens, spreekt 't vanzelf, dat de zorg voor de ellendigen in de natuurlijke orde der dingen gegrond ligt. Het eenige wat moet toegegeven is, dat de kracht, die in het Christelijk geloof ontsprikt, de beoefening van deze deugden verrijkt en veredelt. Doch dan is er alleen sprake van een heilzamen invloed dien het Christelijk geloof uitoefent op onze gewone, natuurlijke en maatschappelijke plichtbetrachting. Het Christelijk geloof werkt op allerlei manier ook op de bestaande orde der dingen in, om weer recht te zetten wat de zonde scheef trok. Er is dan genezing voor het kranke. Er is herstel van het ingezonkene. Er is sterking van het zwakke. Maar ook al werkt ons Christelijk geloof zoo krachtig, dat we in de verplichtingen en deugden van het natuurlijk en maatschappelijk leven onberispelijk wandelen mogen, toch stemt het niet met deze natuurlijke deugden nog in 't minst niet tot Christelijke deugden. Men moge spreken van Christelijke barmhartigheid, in zoverre

deze een teederder, warmer en inniger karakter zal dragen, maar alle barmhartigheid blijft toch in den grond der zaak een natuurlijke verplichting. Ongetwijfeld is het gebod der kuishheid onder het volk des Heeren iijner en edeler opgevat dan op het niet-Christelijk terrein; maar dit neemt niet weg, dat kuishheid op zich zelve toch een eisch van het natuurlijke en maatschappelijke leven blijft. De zin voor waarheid is ongetwijfeld onder een Christenvolk sterker en fijner ontwikkeld dan buiten het Christelijk erf, maar dit belet toch niet, dat de leugen indruischt tegen een algemeen natuurlijk en maatschappelijk gebod. Bij al deze deugden en verplichtingen verscherpt en verrijkt het Christelijk geloof de beoefening, maar hoezeer ook dit een der heerlijkste vruchten van het geloof is, toch kan hierdoor de aard en het karakter van deze deugden en verplichtingen niet worden veranderd. Ze zijn en blijven deugden en verplichtingen, die in de schepping zelve van ons leven gefundeerd zijn, en die daarom nooit als speciale Christelijke, in onderscheiding van Maatschappelijke, deugden mogen gedefinieerd worden. De onderscheiding, die nog steeds in onze Schoolwet wordt gemaakt tusschen de opleiding tot Christelijke en de opleiding tot Maatschappelijke deugden, en die, hoezeer door Minister Van der Bruggen gansch verkeerdelijk toegepast, toch van zeer oude dattekening is, kan uiteraard niet slaan op dezelfde deugden, alleen verschillend in graad van volkomenheid der beoefening. Het kan niet beduiden, dat het op zichzelf een Maatschappelijke deugd is, de hongerigen te spijzen, maar dat dit een Christelijke deugd wordt, als men ditzelfde doet op teederder, meer innemende wijze. Zoo dikwijls de Christelijke deugden en de maatschappelijke deugden tegenover elkander worden gesteld, zijn maatschappelijke deugden alle die deugden, die uit Gods bestel in de schepping als natuurlijke verplichtingen voortvloeien, en zijn Christelijke deugden die andere deugden, die eerst zijn opgekomen met Jezus' verschijning Christus als onzen Koning belijden, voor hem getuigen, voor hem lijden, voor hem strijden, zich voor hem verloochenen, zijn beeld vertoonen, zijn volk liefhebben, en zooveel meer, dat zijn al te gader specifiek, „Christelijke deugden“, die principieel van de maatschappelijke en natuurlijke deugden onderscheiden zijn. Iets waaruit men tevens ziet, hoe onzinnig en ondoordacht het opnemen van die uitdrukking „Christelijke deugden“ in onze Schoolwet was.

Hier tegen voere men niet als bedenking aan, dat toch in Matth. 23 het spijzen van den hongerige, het drinken van den dorstige, het kleeden van den naakte, en het bezoeken van de kranken of gevangenen door Jezus zelf wordt aangegeven als een grond voor onze zaligheid. Jezus toch zegt niet: „Voor zooveel ge dit aan eenig mensch gedaan hebt, zoo hebt gij dit mij gedaan“, maar heel anders: „Voor zooveel ge dit aan een van mijn minste broeders gedaan hebt, zoo hebt gij dit mij gedaan.“ Duidelijk heeft Jezus zelf dit verklaard en nader toegelicht in Matth. X: 40—42, waar we lezen: „Die u ontvangt, ontvangt mij; en die mij ontvangt, ontvangt Hem, die mij gezonden heeft. Die eenen profeet ontvangt in den naam eens profeten, zal het loon eens profeten ontvangen; en die eenen rechtvaardigen ontvangt in den naam eens rechtvaardigen, zal het loon eens rechtvaardigen ontvangen. En zoo wie één van deze kleinen te drinken geeft, alleenlijk eenen beker koud waters in den naam eens discipels, voorwaar zeg ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen.“

Ook hier is alzoo geen sprake van gewone gastvrijheid of van gewone hulpbetooning in het natuurlijk leven, maar heel anders, en geheel in het bijzonder, de gastvrijheid en hulpe geboden aan een mede-onderdaan van onzen Koning. Juist zooals Jezus, kort voor zijn gaan naar Gethsemane, het zijn jongeren aanzet, dat hij hun een nieuw gebod gaf, en dat nieuw gebod alzoo toelichtte, dat het bestaan moest in de liefde. Niet natuurlijk, alsof het gebod der liefde ook onder heidenen onbekend zou geweest zijn, maar in dien zin dat de liefde, de onderlinge liefde onder de onderdanen van Koning Jezus, een geheel eigen hoog karakter moest dragen. Men kan dan wel van „Christelijke liefde“ spreken ook waar hiernaar niet anders bedoeld wordt dan een verhoogde liefde voor wat ongelukkig is, maar dat is en blijft een oneigenlijk spraakgebruik. Speciale Christelijke liefde, in den zin van Joh. 15:12, is altoos die bijzondere liefde, die Jezus wil dat zijn onderdanen onderling verbinden zal. Geloof, hoop en liefde zijn Christelijke deugden in eigenlijken zin, mits ze Schriftuurlijk verstaan worden. Geloof is geloof in Christus, hoop

is hoop op Christus wederkomst, liefde is liefde voor Christus en de zijnen. Niet natuurlijk, alsof de liefde voor de overige kinderen der menschen hiernaar op zij ware te zetten, maar die algemeene menschelijke liefde is en blijft een plicht, uit de schepping en uit het gebod Gods in die schepping van zelve vast staande, en ze is niet in eigenlijken zin de speciaal „Christelijke liefde“.

Opmerkelijk is het dan ook, hoe Jezus in zijn talrijke redenen en gelijkenissen de gewone, talrijke, maatschappelijke deugden en verplichtingen niet dan uiterst zelden afzonderlijk ter sprake brengt. De bestrijding van leugen en oneerlijkheid, van meenede en bedrog, van diefstal en onkuishheid, van ontrouw en hoogmoed en ongehoorzaamheid en zoo veel meer, komt niet dan zeer terloops en een hoogst enkel maal, en dan nog meestal slechts zijdelings, ter sprake. En daarentegen treedt steeds in Jezus rede op den voorgrond de verhouding, waarin de vrijgekochten des Heeren tegenover hun Heere en Koning hebben te staan. Optredende in deze wereld, stelt Jezus zich zelve tot het middenpunt van ons leven. Op onze juiste verhouding tot hem komt alles aan. In het geloof wordt alles saamgetrokken. Het geloof is de eenige weg die ter zaligheid wordt ontsloten, en alle geloof dat de zaligheid verwerven zal, moet geloof in den Christus zijn. Aan hem hangt alles, en daarom moet geheel ons leven beheerscht zijn door de juiste, correcte verhouding, waarin we ons tot Jezus plaatsen. Niemand komt tot den Vader dan door hem. Hij moet worden beleiden, voor hem moet onze getuigenis uitgaan, voor hem moeten we ons leven liefhebben. Hij is en blijft, en hij alleen, de maatstaf. De liefde voor hem moet boven het natuurlijke gebod der ouderlijke en kinderlijke liefde uitgaan. Wie hem ontvangt, ontvangt zijn Zender. En wie een der zijnen ontvangt, ontvangt hem. En dit nu, dit concentreren in heel ons leven van den persoon van den Christus, dat is het wat aan ons leven het Christelijk karakter leent. Het is dan ook heel het Evangelie in het aangezicht weerspreken, zoo men het ware Christelijk leven zoekt in teedere natuurlijke deugdbetrachting, zonder dat het geloof in den Christus hierbij de drijfveer, de prikkel en maatstaf is. In alle Christelijk leven, en in alle Christelijke deugd staat Jezus zelf persoonlijk op den voorgrond, en is alles af te meten naar deze één vraag, of de drijfveer en prikkel die ons tot deugdbetrachting aandrijft, al dan niet is ons geloof in Jezus als onzen Koning, Heer en Gebieder. Om hem gaat 't alles. Door onze persoonlijke betrekking tot Jezus wordt 't alles beheerscht. Denk er hem ook maar één oogenblik buiten, en er moge nog maatschappelijke deugd d zijn, maar Christelijke deugd is er niet meer. Hij drukt op alles het eenig ware, het alleen geldende stempel. Van hem gaat 't alles uit. Om hem beweegt het zich alles. Om hem loopt 't alles uit. En het is en blijft, heel ons Christelijk leven door, eeniglijk en alleen de vraag, of ge in alles met Jezus gerekend, hem bedoeld en hem geëerd hebt.

Dit diepgaand onderscheid tusschen de Christelijke deugd en de gemeenmenselijke, natuurlijke en maatschappelijke deugd moest scherp worden aangewezen, zou het pelgrimskarakter van den onderdaan van Koning Jezus worden verstaan. In de apostolische brieven wordt keer na keer ook op de beoefening van de maatschappelijke deugden gewezen, die voor elk Christen ongetwijfeld in nog verhoogde mate gelden blijven. Maar een beker koud waters geven, is op zich zelf veel, veel minder dan dat ik al mijn goed weg geef. En toch zegt de Schrift ons, dat wie een beker koud waters geeft aan een discipel van Jezus, zijn loon geenszins weg heeft, en dat, omgekeerd, wie al zijn goed aan de armen uitdeelt, er geen nut van heeft (1 Cor. 13:3), tensij hij uit de liefde Christi handelt. Immers de liefde in 1 Cor. 13 schier bezongen, is niet de algemeene menschelijke liefde, maar is een bepaalde Geestesgave, die de discipelen van Jezus deelachtig worden. Zie het maar in 1 Cor. 12:31. Het is die bepaalde en speciale liefde, die als „liefde Gods“ door den Heiligen Geest in de harten der geloovigen wordt uitgestort (Rom. 5:5). Er wordt in 1 Cor. 13 niet van de gewone naastenliefde, maar van de Christelijke liefde gehandeld, en daarom staat er aan het eind, dat met het specifieke geloof, en de specifieke hoop, ook die specifieke liefde blijft. Het geloof dat in Christus inlijft, de hoop die voor eeuwig met Christus ons lotgemeen maakt, en de liefde, die ons met Christus in het mystieke lichaam één doet zijn. Alle gebruik van 1 Cor. 13 om de liefde in het gemeen te verheffen, is dan ook misbruik. 1 Cor. 13 looft de specifiek Christelijke

liefde, en die liefde alleen. Immers het gehele hoofdstuk staat midden in de beschouwing van de specifiek Christelijke gaven. Van die specifiek Christelijke gaven wordt in 1 Cor. 12 en in hoofdstuk 14, en zoo ook in 1 Cor. 13 uitsluitend gehandeld. Verkeerd is hier niet de gewone naastenliefde, maar die specifieke liefde waarvan Jezus in Joh. 15:12, en nog nader in Joh. 13:32 spreekt. In Joh. 13:32 noemt hij de door hem bedoelde liefde zelf „een nieuw gebod“. Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander lief hebt, gelijk ik u heb lief gehad, dat gij ook zoo elkander lief hebt. Ongetwijfeld, „God lief te hebben bovenal is het hoogste gebod, en het tweede daaraan gelijk, zijn naaste als zich zelf lief te hebben.“ Maar dit alles is het gewone, gemeene gebod, dat voor alle menschen, en zoo ook voor alle Christenen, geldt. Dit alles is aan de Christenen met alle niet-Christenen gegeven. Maar daarnaast staat het specifiek gebod van de specifiek Christelijke liefde, en bij deze liefde is altoos Christus het middelpunt en heeft niemand noch God noch den naaste lief dan om Christus wille, door de kracht die hij in ons werkt.

Niet anders nu staat het ook met de specifiek Christelijke hoop, waaraan we ons pelgrimskarakter ontleenen. Hopen op een voortbestaan na den dood, hopen op een vergelding na dit leven, hopen op een latere existentie die van zorg en ellende vrij zal zijn, en waarin het recht zal triomfeeren, is een algemeen menschelijke hoop. Het zijn al te gader verwachtingen die ge bij alle volken schier vindt, en die aan heidenen en Mohamedanen met ons gemeen zijn. Daarin ligt op zichzelf niets specifiek Christelijks. Onder de Christelijke hoop verstaat de Schrift dan ook heel iets anders. Niet een vage verwachting, maar volde zekerheid. Niet iets dat pas later komt, maar dat nu reeds werkt. En zoo ook niet iets, dat alleen doelt op een gelukstaat na den dood, maar, heel anders, op de openbaring van de heerlijkheid van onzen Koning en ons deel in zijn glorie. Ook in de Christelijke hoop trekt 't alles zich om den Christus saam. Hij moet niet eerst later Koning worden, maar hij is Koning. Hij zal niet gekroond worden, maar is gekroond. Hij zit op den troon, aan de rechterhand des Vaders. Hij regeert nu reeds. Zijn scepter is 't, waardoor, naar luid van onzen Catechismus, de Vader over alle dingen regeert. Zijn Koninkrijk moet niet eerst later komen, maar het bestaat. Wij moeten er niet eerst later ingaan, maar we zijn er in. Het staat niet buiten ons, maar is binnen in ons. En het eenige wat de Christelijke hoop uitdrukt, is dat dit Koninkrijk van Christus eens in volen luister zal doorbreken; dat Hij, onze Koning, tot deze aarde zal terugkeeren; dat alsdan ook deze aarde in zijn heerlijkheid deelen zal, en dat al de zijnen, als koningen en priesters gekroond en gezalfd, alsdan met hem in ongestoorde zaligheid de eeuwige vreugde genieten zullen. Niet genoeg kan het dan ook betreurd, dat de Christelijke ethiek, door alleen te zinnen op de verhoogde en verrijnde beoefening van de gemeen menselijke en natuurlijke deugden, het specifiek-Christelijke in de schaduw heeft gesteld. Bij het geloof heeft men het specifiek Christelijke vastgehouden, bij de hoop heeft men het verwaterd, en bij de liefde heeft men het geheel losgelaten. Daar lijdt de prediking onder, en het specifiek Christelijk karakter der gemeente Gods gaat te loor. Juist daarom is het van zoo hoog belang, om althans bij de Christelijke hoop op dit specifiek Christelijk karakter weer den volen nadruk te leggen, en het pelgrimskarakter te doen beseffen, dat er voor de onderdanen van Koning Jezus uit voortvloeit. De Christelijke hoop ziet niet eerst op eigen zaligheid; die komt eerst als gevolg achterom; maar ze doelt allereerst op Jezus wederkomst. Ze sluit rechtstreeks aan het Koningschap van Christus aan. Ze gaat van het nu reeds bestaande en nu reeds heerscheende Koningschap van Christus uit, om zich naar de volle, door niets meer gestoorde of gestuete heerlijkheid van dat Koningschap uit te strekken.

Dat hieruit nu het pelgrimskarakter van Jezus onderdanen volgt, blijkt klaarlijk. De onderdanen van Jezus hebben hun wandel niet hier, maar in de hemelen, van waar zij den Christus verwachten. Zie het in Phil. 3:20: „Maar onze wandel is in de hemelen, van waar wij ook den Zaligmaker verwachten, namelijk den Heere Jezus Christus.“ Ons leven is niet hier op aarde, maar „in Christus verborgen bij God“ (Col. 3:3). Van daar dat we vreemdelingen op aard zijn, en nitzien naar een beter vaderland. „Die zulke dingen zeggen, betoonen klaarlijk, dat ze hun vaderland zoeken. Ze zijn begeerig naar een beter, d. i. naar het hemelsch vader-

land. Daarom schaamt zich God niet hun God genaamd te worden, want hij heeft hun een stad bereid“ (Hebr. 11:14—16). Hier zijn ze niet thuis, hun Vaderhuis is daarboven, en Jezus is daar henen gegaan om hun plaats te bereiden. Van daar dat ze „gasten en vreemdelingen“ op aarde zijn, en dat de naam van pelgrim, in dien hoogen zin genomen, van toepassing is op elk onderdaan van Koning Jezus. Het gaat dan ook rechtstreeks tegen hun roeping in, zoo ze zich schatten hier op deze aarde vergaderen. Jezus zegt 't zoo scherp en volstrekt: „Vergadert u geen schatten op de aarde waar ze de mot en roest verdueren, en waar de dieven doorgraven en stelen, maar vergadert u schatten in den hemel.“ Al der Christenen doen moet zijn, om zich schatten in den hemel op te leggen, en dit doen ze daardoor, dat ze hier in geloof en in hoop en in liefde wandelen, en dat hun Vader die in het verborgen ziet, hun dit alles eens in het openbaar zal vergelden. Daar doelt al Jezus' prediking over het aardse geluk en het aardse goed op. Hij zendt zijn discipelen uit zonder buidel en zonder maal. Al hun hooge begeerte moet zich uitstreken naar een veel hooger, een veel rijker schat, en die schat is niet hier op aarde te vinden, maar wordt voor hen bewaard in den hemel, en ze krijgen dien dan eerst, als het rijk der heerlijkheid zal ingaan. Vergelijk daarmee nu veler Christenen leven, voorheen en nu, en ge weet aanstonds, hoezeer men van die Christelijke hoop vervreemd is, die Christelijke verwachting heeft laten varen, en in plaats van hier pelgrim en daarboven burger te zijn, veeleer hier steeds burger is willen blijven, en vreemdeling in den hemel bleef.

En dit nu is met het eeren van Jezus als onzen Koning niet overeen te brengen. Niet waar wij zijn, maar waar onze Koning is, is ons vaderland. Daar is ons burgerschap. Op zijn heilige residentie moet steeds ons oog gericht blijven. Ook de wereld biedt veel schoons, prachtigs en boelends, maar in onzen geest moet het levensbeeld van de heerlijkheid van Jezus Koninklijke residentie zooveel schitterender staan uitgebeeld, dat ons zieleoog daar vanzelf heen trekt. Waar hij is, zijn de bronnen en fonteynen, waaruit ons de geestelijke krachten toevloeien. Al wat ons van boven toekomt baat het meeste wat ons uit de wereld toekomt, schaad. Die afgescheidenheid van onzen Koning is slechts tijdelijk en is tegen de natuur van het heilige ingaande. Daaraan mogen we ons niet wennen. Steeds moet 't ons zijn, alsof Christus als een dief in den nacht ons verrassen en weer tot ons komen zal, en een ieder moet het ons kunnen aanzien, dat we in deze wereld, gelijk ze nu is, eigenlijk niet thuis hooren, en dan eerst zullen we zijn waar we wezen moeten, zoo de heerlijkheid van onzen Koning ons omstralen zal. Dit nu drukt de pelgrimsgedachte uit. De pelgrim is op reis. Hij is niet thuis waar hij is. Hij trekt door. Hij gaat voort en verder. En dan eerst zal het doel en het eind van de pelgrimstreife bereikt zijn, zoo de verheven poorte van het Vaderhuis zich straks voor hem opent. Toch moet hij, hoe lang de weg door dit wereldsche leven ook zij, dien weg in gehoorzaamheid afloopen. De pelgrim springt niet in het Vaderhuis over. Er is een weg, een lange weg voor zijn voeten, die er heen leidt, en rustig, gestadig, moet hij op dien langen weg zijn pelgrimstocht voortzetten. Doch steeds als pelgrim. Nooit zoo in het aardsch bestaan inlevend, dat hij van het Vaderhuis vervreemden zou. In den hemel moet zijn wandel blijven. Zijn leven in Christus verborgen bij God. En daarom door dit leven heengaan juist zooals een pelgrim naar vreemde landen trekt, om het heilige oord te bereiken. Jezus bidt niet, dat de Vader ons uit deze wereld wegneemt, maar dat Hij ons beware in deze wereld, en ons dezen pelgrimstocht gelukkig doe voleinden. Wie anders doet, verloochent zijn Koning. Voelt zich niet als behoorende tot zijn rijk, als ingeschreven burger van zijn hemelsch Koninkrijk. Hij moge dan uit dit leven nog soms naar boven opzien, om, als de wereld hem hier begeeft, een tweede, een andere wereld bij zijn God te vinden, maar dan is die tweede wereld hem niet anders dan een veiligheidsdakje, om toch iets te hebben, als het hem hier alles ontzinkt. En zoo nu is de pelgrim niet. De echte pelgrim denkt steeds aan het heilige oord, waar hij heen op weg is. Dat heilige oord houdt zijn zinnen en gedachten bezig. Al het andere gaat als een stroom voor hem voorbij, en het heimwee, dat hem verteert, is niet een verlangen en hijgen naar iets wat de wereld hem bieden kan, maar eeniglijk een zuchten en verlangen naar zijn wezenlijke wereld die bij hem hoort; de wereld waarin zijn Koning troont, en waarin ook hem de plaats reeds bereid is. De pelgrim heeft zijn bur-

gerschap in den hemel, de naam-Christen burgert zich steeds meer in deze wereld in, en blijft daarom een vreemde in het Rijk van Christus.

„De smaadheden mijner jeugd“.

Zekerlijk, nadat ik bekend ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mij zelve ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheden mijner jeugd gedragen heb.

Jeremia 31: 19.

't Kind speelt, doch daarom is in de kinderwereld nog niet alles spel. 't Kind heeft nog geen bezigheid om al de uren van den langen dag met doende te zijn, en dan verlist het allerlei, waarin 't zich roeren kan. Soms enkel om handen en oogen en voeten te gebruiken; dan weer om een kleine verzinning onneemens uit te voeren; niet zelden ook om in 't klein de groote menschen na te bootsen; een enkel maal zelfs om zich te voelen, alsof de kleine kleuter reeds een groot mensch was.

Het onderscheid tusschen zijn kinderwereld en de groote menschenwereld ontwaart het kind bij instinct, maar 't besiet dat onderscheid anders dan wij. Voor ons besef is alles wat groote menschen doen, de eigenlijke wezenlijke wereld, en is wat onder onze kinderen omgaat onwezenlijk, en dat onwezenlijke drukken we dan uit, door in hun leven niets dan spel te zien. Onze kleinen zelf daarentegen krijgen wel van onze wereld een indruk als van iets dat hooger staat, en waar ze nog niet bij kunnen, ja waar ze soms jaloersch op zijn; maar hun eigen spelwereld vinden ze wel zoo wezenlijk als wat ze ons zien doen. Een doosje met mooie glanzende kraaltjes, een collier voor de pop van de rijken, lijkt hun wel zoo begerlijk als een trommel vol effecten. En komen ze zoo ver, dat ze moeder in 't poetsen of wrijven mogen gaan helpen, dan moet ge het hun strak gespannen oog maar eens aanzien, hoe meemens dat toegaat, ook al moet moeder lief 't alles toch overdoen.

Het kinderleven, ook al hangt 't nog tusschen spel en werkelijkheid, blijkt telkens zelf een leven te zijn, waarin ernst doorstraalt. Kinder-ernst, maar ernst dan toch. Zie 't maar aan hun bidden, zoo ge ze alleen aan uw knie hun gebedje laat stamelen. Onder het lange gebed van een ander kunnen ze 't niet uithouden, maar als ze alleen, op de kniejes, onderwijl alles zit, hun gebedje naseggen, dan bidden ze met een ernst, dien menig groot mensch hun benijden kon.

Dat wij dit nu vaak anders opvatten en er niet veel anders dan een spelend meedoen in zien, is een fout. Zelfs is wie niet zelf aan den ernst van het kinderlijk geloof, onbekwaam om met 't kind te bidden, en het te leeren bidden.

En wat zoo van het bidden geldt, is evenzoo waar van de zedelijke worsteling die, o, zoo vroeg reeds in 't jonge kind aanvangt. Ook dit vatten we dikwijls veel te spelend op, en spreken van een kind dat „toet“, of van een kind dat „ondeugend“ is, maar vergeten daarbij, dat 't kleinste kind, even goed als wij ouderen, voor zijn God staat; en de kleur die zich op zijn gelaat afteekent, en het schichtig oog, en de verlegen houding, als er iets uitkomt dat 't niet had mogen doen, toont 't voor elk kenner van 't kinderleven, hoe diep juist een kleine door besef van schuld wordt getroffen.

Hebt ge daar nu geen oeg voor, en neemt gij die misde dingen van uw kind niet ernstig op, of merkt uw kind dat ge u maar zoo houdt, alsof 't heusch ernstig was, dan verzwakt ge de zedelijke keur in zijn conscientie, en loopt eigenlijk, met een schijn van ernst die niet bij uw kind, maar bij u, welbezielt, slechts spel is, over de zonde van uw kind heen.

En dit mag niet. Dit is geen opvoeding. Dit is het plantje van hoger leven in uw kind doen verdorren, in plaats van het met teedere liefde te besproeien. Het toont, dat ge eigenlijk aan geen eeroonde geloof, en dat ge, wel verre van zelf met uw kind heiligen ernst te maken, weinig anders doet dan zelf met uw kind roekeloos spelen.

Keer op keer kunt ge dan ook de omgekeerde wereld waarneemen, dat zoo'n klein kind wezenlijk en in hoogen ernst zelf, voor zijn God verlegen is over wat 't deed, en dat vader of moeder daarentegen er spelend overheen glijden alsof 't niets ware.

En dit heeft dan weer tengevolge, dat ge aan eigen jeugd gaat denken, zoals ge u gewend hebt over 't leven van uw kleinen te denken. Ge vindt 't dan eigenlijk half dwaas, zoals ge als kind over een nietigheid onrustig in uw conscientie werdt, en denkt er niet aan ook in die kinderzonde reeds een schuld voor u God te zien, die alleen in het bloed van 't heilige Godlam kan worden verzoend.

Dat, gelijk de profet 't uitdrukt, ook in die kinderzonde een „smaadheid uwer jeugd“ schuilt, is dan ook iets waaraan ge niet denkt, en dat niet in u opkomt. Van zulk een „smaadheid“ voelt meer dan een niets.

Ja, als ge als kwajongen een wezenlijk onheil hebt aangericht, waarop later uw ouders u gedurig wezen, een onheil dat soms zoo bitter kan aflopen, — b. v. een ander kind een oog blind slaan, — dan, ja, voelt men er veel van. Maar de gewone kinderzonden leven bij de meesten in de herinnering voort, niet als „smaadheid“, maar als spel.

Nu doet de profet niet enkel op kleine kinderen. „De smaadheid der jeugd“ greep veel verder voor hem in 't leven door. Als Malaachi spreekt van de „huisvrouw uwer jeugd“ of de Psalmist van „de zonen der jeugd“, en Ezechiel van „de schandelijke daad uwer jeugd“, dan slaat dit op wat wij reeds mannen en vrouwen noemen, en sluit althans heel 't jongelingsleven en de meisjesjaren in.

Maar al strekt het begrip van „jeugd“ in de Schrift verder dan bij ons, toch sluit 't in elk geval ook de priet jeugd in, en voorts heel dat vroegere leven, dat achter ons ligt, en waarop we later, tot bezadigder leven gekomen, half lachend terug zien. Maar doet ge dit nu, niet lachend, maar meemens voor u God, en met heiligen ernst, dan komt ook gij tenslotte tot de belijdenis van Jeremia: „We hebben gezondigd van onze jeugd aan“ (31: 25).

„Gezondigd“, we leggen nadruk op dit woord. Van der jeugd af, niet maar nu en dan ondegewoont geweest of een strek uitgehaald, maar gezondigd. En „gezondigd“ wil zeggen, misdaan voor het heilige oog van onzen God. En wie dit nu uitbreidt over heel zijn jeugd, van kind af, tot hij geheel volwassen en op areu gekomen

is, die voelt toch dat er iets smadelijks in ligt, dat zelfs die eerste levensjaren zoo telkens met zonde bezoedeld waren. Men spreekt dan wel van de onschuld van 't kind, en van 't eerst later tot jaren van „onderheid“ komen; maar bij terugzien op ons eigen verleden voelen we toch zeer wel, dat dit onderscheid tusschen goed en kwaad reeds o, zoo vroeg in ons opkwam. Niet dat we het doorzagen en begrepen, maar toch zóó dat het tikkerje van binnen het ons wel aanzet. En dan stemt 't zoo droef, te merken, hoe van kindsbeen af reeds een onheilige macht zich in ons geroerd heeft.

O, Het zou zoo heerlijk zijn, indien we op heel onze jeugd metterdaad als op een leven van onschuld konden terugzien.

Maar, neen, zoo was het niet. De vlekken van de innerlijke melancholie kwamen reeds o, zoo vroeg te voorschijn, en van een „wit zijn“ als sneeuw, die versch op 't aardrijk nederviel, is, hoever ge ook teruggaat, tot zelfs in uw eerste levensjaren, o, zoo weinig te ontdekken.

En hoe ouder ge nu wordt, hoe meer ge dit alles als een donkere plek in uw verleden gaat betrouwen, ja gaat gevoelen als een „smaadheid“ van uw leven. Althans, zoo ge bekeerd zijt. Tot op dat oogenblik hebt ge er meer om gelachen, en soms niet weinig schik gehad in de dwaasheden, waarop men u betrappt heeft.

Maar wordt uw leven verdiept, dan wordt ook bij u waar, wat de Profet zegt: „Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelf ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt. Ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.“

Dan gaat die kennis der zonde al dieper, dan komt 't alles weer voor u op. En hoever ge ook in uw leven terug gaat, nergens vindt ge dan uzelf als den reinen, als den heilige die ge voor u God had moeten geweest zijn. Tot in uw prilste jeugd gaat dan die heugenis van wat nu zonde voor u werd, terug. En in het eind gaat ge tot in uw eigen wezen zelf terug, en leert het „in zonde ontvangen en in ongerechtigheid geboren“, nu ook uit uw eigen verleden verstaan.

En zijt ge daaraan toegekomen, en hebt ge nu zelf kinderen, dan wordt ook uw oog op die kinderen zoo heel anders. Dan komt er in uw omgang met uw kleinen een zoo heel andere toon, en gaat ge ze zoo heel anders aan.

Wie om zijn eigen kinderzonden nog half lachen kan, lacht evenzoo half om de zonden van zijn kinderen. Zet misschien onder het bekorren een kwassuis ernstig gezicht, maar meent 't niet, en zal dan ook geen vergeving voor de zonden van zijn kinderen afbidden.

Maar gaat 't oog eenmaal open voor die smaadheid der zonde van uw eigen jeugd, dan voelt ge, dat het ook bij uw kind hooge, volle ernst is, en dat een vader, een moeder er o, zoo veel aan kan doen, om later aan het kind in de heugenis het bang gevoel van die smaadheid te helpen besparen.

Wezenlijke ernst komt dan voor u kwassuis-ernst in de plaats. En uw kind, zoo 't nu niet geheel bedorven is, merkt dit wel. Eerst nu maakt u ernst indruk op zijn kind, derlijk gemoed en van o, zooveel kwaad houdt ge uw kind tegen.

Maar gaat de zonde van uw eigen jeugd u ook als een „smaadheid“ voor u God hinderen. Een smaadheid die u Jesus van u neemt, maar die ge in teedere liefde aan uw kind, dat God u gaf, zoekt te besparen.

Amsterdam, 3 Juli 1908.

De beweging voor de zoogenaamde „emancipatie der vrouw“ is een teeken des tijds, dat ook in onze Gereformeerde kringen wel de aandacht verdient.

Dat in deze beweging wel een element van waarheid schuilt, zal zeker niemand ontkennen. Voorzooover de vrouw in onze wetgeving en in onze sociale verhoudingen een plaats inneemt, waardoor haar eere gekrenkt wordt, werkt daarin niet een Christelijk, maar een paganistisch beginsel. In de heidensche wereld neemt de vrouw de plaats in van een slaaf; aan het Christendom is het te danken, dat de vrouw weer haar eere ontving. De grondgedachte, die de Schrift ons openbaart, dat God man en vrouw beide schiep naar Zijn beeld en gelijkenis, is het machtige middel geweest, om aan de slavernij der vrouw een einde te maken en haar de eereplaats te herschikken, die naar Gods beestel haar toekomt. Wie in dat opzicht voor de rechten der vrouw opkomt, verdedigt een Christelijk beginsel.

Maar aan de andere zijde mag toch nooit uit het oog verloren, dat, hoe hoog de Schrift de vrouw ook eert, omdat ze naar den beelde Gods geschapen is, de Schrift toch ook even beslist handhaaft, dat de positie van man en vrouw niet gelijk is. Niet alleen in de Schepping zelve van man en vrouw, elk met hun eigenaardigen lichaamsbouw en geestelijken aanleg, komt dat verschil uit, maar nog meer daarin, dat God de Heere aan man en vrouw elk een eigen taak schonk in dit leven en den man tot hoofd stelde der vrouw. Voorzooover nu deze vrouwenbeweging opkomt uit de gedachte, dat man en vrouw een volkomen gelijke positie in het leven hebben in te nemen en elk onderscheid tusschen beide moet worden uitgewischt, gaat dit streven lijnrecht in tegen het Woord Gods en de Scheppingsordinaantie des Heeren.

In deze „vrouwenbeweging“ is dus wel scherp onderscheid te maken tusschen het opkomen tegen allerlei misstand en krenking, waaraan de vrouw nog onderworpen is in onze sociale verhoudingen, en tusschen het valsche revolutionaire beginsel, dat het onderscheid tusschen man en vrouw wil te niet doen.

Insouderheid heeft de Kerk van Christus wel toe te zien, dat ze, omdat in Christus noch man noch vrouw is en in het religieus leven voor God het geslachtsonderscheid wegvalt, de ordinantie van het natuurlijke leven niet schendt. Reeds in Paulus' dagen was er in de gemeente te Corinthe een vrouwenbeweging, die op grond der gelijkheid van beide in Christus, aan de vrouw ook het recht wilde toekennen, om in de gemeente het woord te voeren. En de Apostel des Heeren heeft deze emancipatie

niet goedgekeurd, maar veroordeeld. Omdat de natuur leert, dat dit de roeping der vrouw niet is.

Het is daarom wel te betreuren, dat, toen het Congres voor Vrouwenrecht te Amsterdam gehouden werd, de Synode der Lutherse Kerk als blijk van sympathie zich haastte aan dit Congres te melden, dat de Synode besloten had het stemrecht der vrouw in de gemeente in te voeren.

Het Woord Gods geeft hiervoor geen den minsten grond. Maar ook afgezien daarvan schijnt het ons zeer bedenkelijk, dat een Kerk van Christus zoo onverholen haar sympathie uitsprekt voor een politieke beweging, die geheel buiten het terrein der Kerk ligt.

Critiek op recensies oefent men niet licht. De „recensent der recensenten“ is een eereitel, dien niemand in onzen tijd meer begeren zal.

Toch kan soms de geesl der satire noodig zijn, om ook den recensent te leeren, dat niet ongestraft alles op journalistiek gebied geoorloofd is.

We drukken daarom de recensie hier af, die de Rotterdamse Kerkbode van 27 Juni van den pas verschenen preekenbundel van Prof. Geesink gaf:

Hoe komt het toch, dat het zoo moeilijk valt deze preeken te lezen? Is het om het lastig Nederlandsch, dat ons op menige plaats wordt voorgelept? Of om de angvallige zorg om te doen uitkomen dat de steller degelijk gereformd is en nog altijd jubelt over de doleantie? Of omdat er zoo weinig gang en gloed in deze preeken zit? Ik weet het niet. Maar misschien zeg ik te veel, want ik heb de eerste preek niet geheel kunnen uitlezen. De elf volgende zijn mogelijk heel anders dan ze oppervlakkig schijnen. Ik mis echter den moed dit te onderzoeken.

Loopt hier de „doleantie-haai“ niet de spuigaten uit?

De recensent las niet één preek uit; toen stond zijn oordeel reeds vast. Het Nederlandsch ongenietbaar. Would-be Gereformeerd. Gloed en bezieling ontbreken. De rest lees ik niet.

Zelfs Dr. Bronsveld, wiens sympathieën nu juist niet in de richting van de Vrije Universiteit of de Doleantie liggen, wist het toch van zijn hart te verkrijgen, om bij critiek een woord van lof aan dezen preekenbundel te wijden.

Alleen de Rotterdamse recensent niet. Hij las de preeken niet eens. De gemakkelijkste methode, om een critiek te schrijven.

Natuurlijk mag hierbij niet vergeten worden, dat Prof. Geesink jarenlang predikant te Rotterdam was; door zijn prediking het Gereformeerde element krachtig versterkte, en mee door zijn invloed de Doleantie te Rotterdam tot stand is gekomen.

De financiële nood onzer predikanten.

V.

Eerstige overweging verdient de vraag, of hetgeen de Vrije Kerken in Schotland deden om de predikantstractementen te verbeteren, ons geen voorbeeld ter navolging zou kunnen zijn.

Aan Schotland voelen we in menig opzicht ons nog altoos nauw verwant. Ook daar, evenals bij ons, heeft de Calvinistische Reformatie haar stempel zoo diep op den volksgeslacht ingedrukt. Bij geen volk, zoo ge Nederland uitzonderd, heeft het Calvinisme zoo diepe wortelen geschoten als in Schotland. John Knox, de Hervormer van Schotland, is een der edelste en krachtigste gestalten, die uit de school van Calvijn zijn voortgekomen en zijn denkbeelden hebben verwezenlijkt. De Schotsche theologie heeft vooral door haar praktische vroomheid uitgemunt, en de werken der Erskine's zijn nog bij ons volk geliefd. De voortdurende worsteling met staatsheerschappij in de Kerk heeft in Schotland een helden-geslacht gekweekt, waar het oog van ieder Calvinist met bewonderenden eerbied naar opziet. En de Convenants, waarbij schier heel het volk zich verenigde in heilig verbond, om God te dienen naar de zuiverheid van het Evangelie en geen menschelijk juk in de Kerk te dulden, behooren tot de schitterendste bladzijden uit de historie van het Calvinisme. En al mag in later tijd die stoere Calvinistische geest vooral onder den invloed van de zoogenaamde „Moderates“ bij de rijkere bevolking zijn verzwakt, in de hooglanden van Schotland leeft nog een geslacht, dat de hooge traditie van het Calvinisme in eere houdt.

Opmerkelijk is het dan ook, hoe juist in Schotland, reeds in het midden der 18de eeuw, het verzet tegen de staatsbemoeiing met de Kerk, geleid heeft tot het stichten van Vrije Kerken, die niet alleen de spirituele onafhankelijkheid, de geestelijke zelfstandigheid der Kerk, in haar banier schreven, maar ook met beslistheid opkwamen voor het voluntarisme, d.w.z. voor het beginsel, dat de gemeente haar eigen dienaren te bezoldigen heeft. Juist in Schotland is het eerst gevoeld, dat de financiële afhankelijkheid van de Kerk haar vrijheid belemmeren moest, en men tegen de machtsuipatie van patronen en Staat niet vellig kan staan, wanneer de Kerk niet financieel onafhankelijk werd van elke buiten haar staande macht. Om het „Erastianisme“, d.w.z. de leer, dat de Staat ook over de Kerk te gebieden had, met wortel en tak uit te roeien, hebben deze Vrije Kerken elke subsidie van den Staat afgewezen, en geheel uit eigen middelen voor de bezoldiging harer dienaren gezorgd. Aan deze actie dankten de Secession Church en de Relief Church haar ontstaan, die in 1847 tot de United Presbyterian Church samenvloeden.

Was reeds door deze separatie een niet

onbelangrijk deel der bevolking van de Staatskerk losgeweekt, nog veel machtiger werkte dat proces door in het begin der 19de eeuw, toen onder de geniale leiding van Dr. Chalmers opnieuw de strijd werd aangebonden tegen het patronaatrecht, meer dan 470 predikanten met de Staatskerk braken en de Free Church of Scotland ontstond, die wel de machtigste en invloedrijkste Kerk in Schotland geworden is. Men weet, hoe Groen van Prinsterer zich steeds met de Vrije Kerk heeft noodgedwongen alle Staats-subsidie moeten prijsgeven en met een overvaardigheid, die ieders bewondering afdwingt, voor het onderhoud van hare dienaren gezorgd.

In beide Vrije Kerken, die aldus in Schotland zijn ontstaan en die kort geleden saamgesmolten zijn, stond men echter voor dezelfde moeilijkheden, waarmede ook wij worstelen. In de steden, waar de bevolking geëgd was, kon voor een behoorlijk tractement wel gezorgd worden. Maar geheel anders stond het in de arme hooglanden, waar de bevolking ook met den besten wil ter wereld een genoegzaam salaris niet opbrengen kon. Ook daar werd in menige pastorie stille armoede geleden. Om aan dezen onhoudbaren toestand een einde te maken, heeft men toen tweeërlei weg ingeslagen. De Vrije Kerk heeft een generaal fonds gesticht, waaruit alle tractementen betaald zouden worden; elke kerk draagt naar vermogen voor het fonds bij en de Synode verdeelt de inkomsten. Als minimum tractement werd in 1844 een tractement uitgekeerd van 138 pond, maar dit bedrag klom allengs tot 200 pond (2400 gulden). Het gezamenlijk bedrag, dat dit fonds in 1882 uitkeerde, beliep over de twee miljoen voor de tractementen alleen. De Verenigde Presbyteriaanse kerk daarentegen vast aan het beginsel, dat elke Kerk in de eerste plaats geroepen is, om zelve voor haar Dienaar te zorgen; alleen indien dit tractement onvoldoende bleek, moest uit een hulpfonds het ontbrekende worden aangevuld; van de 551 gemeenten ontvingen 147 gemeenten zulk een subsidie, waardoor ook in deze Kerk het minimum tractement op 200 pond benevens vrije pastorie is gebracht. Het gemiddelde tractement bedroeg in deze Kerk zelfs 266 pond, d. i. ruim drie duizend gulden.

Opgetwijfeld moet dus erkend, dat de Vrije Kerken in Schotland het probleem op schitterende wijze hebben opgelost. Een minimum tractement van f 2400 benevens vrije pastorie is voor een dorps-predikant zeker niet te laag. Zonder eenige hulp van buiten, hebben deze Vrije Kerken haar tractementen zoo hoog weten op te voeren, dat ze die van de gesubsidieerde Staatskerk evenaren of overtreffen. Van armoede in de pastorie is in deze Vrije Kerken dan ook geen sprake meer.

Toch zouden we daarom niet gaarne willen, dat onze Gereformeerde Kerken in Nederland dienzelfde weg bewandelden. In zulk een generaal fonds, waaruit alle tractementen betaald worden, schuilt een zeer ernstig gevaar. Ten deele is dat gevaar wel gebleken, toen de Free Church met de United Presbyterian Church zich verenigde op voorwaarde, die een deel der gemeenten niet goedkeurde, en waaruit het beruchte proces is voortgevloeid, dat in laatste instantie beslist werd door het Huis der Lords met toewijzing aan deze protesteerende gemeenten van alle bezittingen der Vrije Kerk. Zoodra er conflict in de Kerk komt over de belijdenis, levert een generaal fonds altijd het bezwaar, dat bij zwakkere geesten de tractementsquaestie den doorslag zal geven. Terwijl, ook nog afgescheiden daarvan, door zulk een generaal fonds de zelfstandigheid der plaatselijke Kerk belemmerd wordt en de band tusschen den Dienaar des Woords en zijn eigen gemeente toch weer verslapt. De United Presbyterian Church heeft een veel zuiverder standpunt ingenomen, door als beginsel aan te nemen, dat elke gemeente haar eigen predikant bezoldigt en alleen aan hulpbehoevende gemeenten een subsidie wordt verstrekt.

Bovendien mag ook met reden betwijfeld, of alleen de invoering van zulk een generaal fonds (gesteld dat het geoorloofd ware) ons een stap verder zou brengen tot het begerde doel. Dat de Vrije Kerk uit dit generaal fonds een minimum salaris van f 2400 kon uitkeeren, was natuurlijk niet te danken aan het feit, dat alle tractementen uit één fonds betaald werden, maar daaraan, dat de gemeentelieden op zoo milde wijze voor dit fonds bijdroegen. In de Schotsche Vrije Kerk was het besef diep doorgedrongen, dat de predikanten in de arme gemeenten moesten geholpen worden; men verston, wat de Apostel Paulus zegt, dat wanneer één lid van het lichaam lijdt, alle leden lijden. En toen nu eenzijdig, dank zij de krachtige actie der voormannen, ingedien werd, dat een predikant op een behoorlijk tractement als Dienaar van Christus' gemeente recht heeft, en de Kerk haar dienaren geen gebrek mag laten lijden; en anderszijds de band der saamhoorigheid van alle Kerken gevoeld werd, zoodat de rijkere gemeenten zich het lot der armere Kerken aantrokken; — toen vloeiden de gaven rijkelijk toe en kwam aan de ellende der lage tractementen een einde. Of men daarom bij ons al den maatregel der Vrije Kerk in Schotland zou willen navolgen, door ook hier zulk een generaal fonds in het leven te roepen, zou niets baten, wanneer de zedelijke actie, die daarmede gepaard ging, ontbrak. Niet door het stichten van dit fonds, maar door de sterke overvaardigheid der gemeentelieden zijn de tractementen op peil gebracht.

Maar al hebben we tegen den weg, dien de Vrije Kerk in Schotland insloeg, zeer

ernstige bedenkingen, toch kan dit voorbeeld ook voor onze Kerken nut afwerpen. En wel in drieërlei opzicht.

In de eerste plaats, omdat het onze Kerken leeren kan, wat men onder een behoorlijk tractement te verstaan heeft. Wie in ons land voorstelde, de minimum tractementen op f 1500 te brengen, zou reeds een kreet doen opgaan: dat is onmogelijk. En in Schotland is het minimum tractement op 200 pond, dat is f 2400, gesteld, en de gemeentelieden brengen dat tractement geheel uit eigen middelen op. Ligt dat daaraan, dat de Vrije Kerken in Schotland numeriek zooveel grooter zijn? Zeker, de Free Church wordt gerekend een miljoen leden te hebben, maar de Presbyterian Church was in ledenaantal zeker niet grooter dan onze Gereformeerde Kerken; het aantal Avondmaalsgangers bedroeg rond 150 000. Is in Schotland de bevolking dan zooveel rijker dan in Nederland? Engeland is rijk, maar Schotland heeft steeds als het armere deel van Groot-Brittannië gegolden. Met name de onvruchtbare hoogvlakten in het Noorden leveren slechts een kommervol bestaan. Niet in de meerdere sociale verwaart der gemeentelieden zit het verschil, maar daarin, dat de gemeenten in Schotland geleerd hebben voor Kerk, Zending, enz. te offeren op een wijze, zooals in geen ander land geoorloofd wordt.

In de tweede plaats, omdat in Schotland de rijkere gemeenten den plicht erkend hebben, om de armere Kerken te hulp te komen. Zeker, ook in ons land geschiedt dit. Aan hulpbehoevende Kerken wordt door de Classis wel eenige steun verstrekt. Maar bij ons geschiedt dit met mondjesmaat; een paar honderd gulden heet reeds een royale gift. In Schotland heeft men de koe veel slinker bij de horens gepakt, en gezorgd, dat ook de armere Kerken een behoorlijk tractement konden uitkeeren. Niet het minst daaraan is het te danken, dat deze Kerken zich zooveel sterker konden uitbreiden en het aantal hulpbehoevende Kerken slonk. Met een behoorlijk tractement kan men ook een slink prediker beroepen, en een slink prediker preekt vanzelf de Kerk vol.

En in de derde plaats toont Schotland, hoe de gemeente, trots deze groote overvaardigheid, niet verarmd is, maar juist omgekeerd sociaal vooruit is gegaan. De belofte des Heeren is ook hier in vervulling gegaan: „Brenge al de tienden in het schathuis, opdat er spijze zij in mijn huis, en beproeft Mij nu daarin, zegt de Heere der heerschen, of Ik u dan niet zal open doen de vensteren des hemels, en u zegen af-gieten, zoodat er geen schuren genoeg wesen zullen“.

Trouwens, Schotland is daarvan niet het eenige voorbeeld.

Ook ons eigen land levert daarvan een exemplaar.

De Doopsgezinden hebben van den Staat nooit eenige subsidie ontvangen. Heel hun kerkelijk budget hadden ze zelf te betalen. Zelfs wat ze nu aan subsidie ontvangen, is nog maar een bagatel. Zelfs hebben de Doopsgezinden in vroeger eeuw zoo mild opgebracht, dat nog de tractementen grootendeels betaald werden uit de kapitalen, door het voorgelast geschenken. En toch zijn de Doopsgezinden daardoor niet arm geworden, maar behooren ze tot het meest welvarende deel van onze bevolking.

Acht-en-twintigste Jaarvergadering

VAN DE

Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag.

gehouden te LEEUWARDEN op 1 en 2 Juli 1908.

I.

Een van de bekloringen, die aan de Jaarvergaderingen onzer Vereniging verbonden zijn, is, zeker, dat ze telken jare op een andere plaats worden gehouden. In 1906 waren we diep in het zuiden des lands, kwamen we in Middelburg samen; thans was de keuze gevallen op Leeuwarden en gingen we dus naar het „hooge Noorden“. In Friesland's hoofdstad waren we sinds 1896 niet geweest; de toen zoo druk bezochte vergadering ligt nog zeer velen in het geheugen. Het was er een, waar in strijd werd gevoerd, en heeft dat altijd iets pitheijls, toen ging de smart dieper, omdat het strijd gold in eigen kring.

En sinds die saamkomst, hoeveel trouwe Friesche broeders en warme vrienden onzer stichting zijn afgeroepen van hun aardsche taak; zijn ingegaan in de ruste van hun arbeid; hun oogen aanschouwen het opschieten van het zaad, onder zooveel moeite gestrooid; het rijpen van de kostelijke vrucht, zoo innig afgeboden; den steeds wijder wordenden kring van naanen, die aan onze Universiteit hun opleiding hebben genoten en nu in allerlei ambt en bediening optreden.

Maar hebben vele oude strijdern vermoed het hoofd ter ruste neergelegd, van de oude garde zijn er door Gods gunst nog velen gespaard, en rondom hen heen groept zich een nieuwe, levenskrachtige generatie, om het zoo schoon begonnen gebouw te voltooien op de fundamenteen, door de vaderen gelegd. En wie ook nu in het vriendelijke Leeuwarden de jaarvergadering zag bijeenkomen, bij voelde dank in zijn hart voor de gunste onzes Gods, voor den arbeid der oude- ren, en niet minder voor het feit dat een nieuw geslacht gereed staat om de worsteling die blijven al ootmoedig maar met kracht op te treden.

Om de glorie onzes Gods, ook op het veld der wetenschappen, gaat de strijd; de strijd in heel ons land, ook in onze Noordelijke provincien, ook in dat Friesland welks sere zonen het woord uitspreken: „Wij knielen allen voor God“.

Dit dan ook allermeest en allerleest; en het was in de Noorderkerk dat we Woensdagavond saamkwamen in de

URE DES GEBEDS

waar, op altnoodigheid van heeren Directeuren de heer Prof. Dr. Geesink optrad om de saamkomst te leiden.

Nadat gezongen was Ps. 119: 53 en gelezen 3 Joh. en in een kort gebed 's Heeren zegen over

het samen van het S van gebed Dr. Geesink 3 Joh. 8 ZODONDIJ AREIDEN Als toe de samen woord int Eerst n daarna a toepassing leden en H. O. op onzen pla van de Ps. 119: 6

De wo dat intiem JOHANNES GAJUS, een meenten na PAULI nomen. Eerst be over den woord van Aanleid JOHANNES uit EREK veld de s ontvangen Niette velend sch in die sta DIOTYRPH te bestrijd zijn huise te verline woorden a

Niets di deren daa daarin op had getoon aan zijn g SCHULDE WIJ MEDEA HEID, dan aan GAJUS straks van in hun z te sorgen Tot ond ding zoo verpicht, bereikt d, dit, dat u werkt aan waarheid, geopenbaa

Wij het en bij de om de eer NAAM van gegeven op op het inn omtrent 2 het woord oprichte v ding der V der Vereen In het: onvragen e steunen in licht van d In het: der waarh licht van e dat wij e bereiken; genadeloon Zoo bea wijsa aan ernstig ma Toen D — maar

Universiteit met zijn c ORIS en M ter beoefre rekenen v met de wa Universiteit gesproken i uit eerszsl aan den sch slag dier in het ondern generatie, een vierde En het v verwaardig van den f ondersteun worden me als naaste kostelijk lo der wetens van het V ideale cult Maar o wetenshap voor God, zoo weinig medeardeid; weinig trek NAAM, als e zoo weinig tot veroor de Gods G Na dese zijn schuld opdat wij waarheid", ging Dr. G Na het i Na dese g treffelijke gelegenheid om in een te ontmoet gebruik gen vrijheid ge en prettig opgewekt; men de jaa te gemoet.

CHR.

In ons v quaste v taten de gre we kortelij Christelijke oppervlakkig merkt, nam Geschiedeni